

μένου καὶ τῶν ἀδελφῶν του, ἀπῆτησεν δὲ βασιλόπαις παρὰ τῆς Πεκούσας τὴν διήγησιν τῶν αὐτῆς συμβεβηκότων.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΟΚΟΥ.

Συνέχεια καὶ Τέλος. [Ιδε Σελ. 115.]

ΠΑΡΑ τὸν Ἀτλαντικὸν, ἀπὸ βορρᾶ εἰς νότον, εὐρίσκομεν τὰς ἐφεξῆς πόλεις—Τὴν Σαλέ καὶ Ραβέτ, χωρίζομενας ἀπ' ἄλλήλων διὰ ποταμοῦ, διτοις ἀποτελεῖ τὸν κοινὸν αὐτῶν λιμένα αἱ δύο δρου περιέχουσι 50,000 καθ' ἓν περιηγητὴν, 31,000 δὲ κατ' ἄλλον. Η Σαλέ, γνωστὴ πρότερον διὰ τὴν τόλμην τῶν πειρατῶν της, εἶναι κακῶς ὀφειδομημένη, καὶ μερικῶς ἡρειπωμένη· ἀλλ' ἡ Ραβέτ εἶναι πόλις ἀκαμάζουσα, καὶ ἔχει καλὰς δόδους. Τὸ ἐμπόριον τῆς μὲ τὴν Γένουσα μάλιστα καὶ Μασσαλίαν εἶναι ἔτι ικανὸν, καὶ τοι μέρος αὐτοῦ μετεφέρθη εἰς τὸ Μογάδωρον. Τὰ κυριώτερα εἴδη τῆς ἔξαγωγῆς εἶναι μαλλίον, γεννήματα, καὶ κηρός, καὶ τὸ χειροτεχνήματα τῆς Φέζ καὶ Μεκινέζ. Αἱ διὰ τὴν Φέζ καὶ τὰς βορείους ἐπαρχίας προσδιωρισμέναι Εὐρωπαῖκαι καὶ Ἀνατολικο-Ινδικαὶ πραγματεῖαι εἰσάγονται διὰ τῆς πόλεως ταύτης.

Τὸ Μογάδωρον ἔλεμελιώθη τὸ 1760, καὶ εἶναι δὲ λιμὴν τῆς πόλεως τοῦ Μαρόκου· κείται δὲ ἐπὶ χαμηλῆς ἀμμώδους παραλίας, ηὗται ἐκτείνεται ἀπὸ δύος 15 μίλια εἰς τὸ ἐνδότερον, διόπου ἀρχεται ἡ γόνιμος χώρα. Εἶναι τακτικῶς ὀφειδομημένη, ἔχουσα τὰς δόδους εὐθίας μὲν, ἀλλὰ στενάς. Οἱ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντες Εὐρωπαῖοι ἀνήγειραν μεγάλας τινὰς οἰκοδομὰς κατὰ τὸν Ἀφρικανὸν τρόπον. Η πόλις διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ἔκ δὲ τὸ μὲν καλεῖται τὸ Φρούριον, καὶ περιέχει τὸ τελωνεῖον, τὸ παλάτιον τοῦ Πασσᾶ, τὰς ἀλλας δημοσίτες οἰκοδομάς, καὶ τοὺς οἴκους τῶν Εὐρωπαίων· τὸ δὲ κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Ιουδαίων. Τὸ ἐμπόριον τοῦ τόπου τούτου μὲ τὸ Λονδὲνον, Ἀμστελόδαμον, Γάδειρα, Λιβόρον, Γένουσν, τὰς Καναρίκας Νήσους, τὸ Ἀμβούργον, καὶ τὰς Ἡνωμένης Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι ικανόν. Τὸν πληθυσμὸν λέγουσιν οἱ μὲν 10,000, οἱ δὲ 17,000.

Εἰς τὸ ἐνδότερον ὑπάρχουσιν ικαναὶ πολυάνθρωποι πόλεις, ἔκ δὲ κυριώτεραι αἱ ἐφεξῆς—

Η Φέζ ή Φάζ, η βιομηχνικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη, τῶν πόλεων τῆς αὐτοκρατορίας, κείται εἰς κοιλάδα, ηὗται ηγράντεται ὑψὸς τῶν ἀνωτέρων κλάδων τοῦ Σεβοῦ ποταμοῦ. Περιέχει δὲ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν νυκός καὶ ἑπτὰ δημοσίες σχολάς, διόπου φυτῶσι μαθηταὶ πολυάριθμοι. Τὸ τσαμίον τὸ καλούμενον Ἐλ Καρουΐν εἶναι μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, τὸ δὲ τοῦ Μουλά Δρίς, τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς πόλεως (807), ἔλκυει πλείστους ἔξωθεν προσκυνητὰς, καὶ εἶναι ἀσύλογο τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν φονέων. Τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, μετὰ τῶν ἐπισυνημένων κτιρίων καὶ κήπων, κατέχει μέγα διάστημα. Οἱ διοικήτες τῶν εἰς χειροτεχνήματα καταγινομένων εἶναι ικανοί. Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως ταύτης μὲ τὰς παρθεναλαστίους πόλεις, ἔξιρέτους τὴν Ραβέτ, καὶ διὰ κιρβανίων μὲ τὴν Τούνιν, Κυρήραν, καὶ Σουδάν, εἶναι μέγιστον. Όδοις ἔχει στενάς, καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ μεγάλου ὕψους τῶν οἰκων, σκοτεινάς· ὑπάρχουσι πολυάριθμα ἐκτεταμένα πανδοχεῖα, διόπου καταλύουσιν οἱ δόδοι ποροῦντες ἐμπόροι. Οἱ πληθυσμὸς, κατὰ τὸν Γραβέργην, ἀναχαινεῖται εἰς 88,000.

Η Μεκινέζ ή Μικνάς, πρὸς δυσμάς τῆς Φέζ, μεγαλόπολις ὀφειδομημένη ἐπὶ λόφου εἰς εὐρύχωρον καὶ καρποφόρον πεδιάδα, ἔχει ὀστεύτως πολλὰς στενάς λοξὰς δόδους. Τὰ ἐν αὐτῇ χειροτεχνήματα εἶναι διάφορα, κυριώτερα δὲ τὰ τῶν δερμάτων. Τὸ αὐτοκρατο-

ρικὸν παλάτιον ἔχει περιφέρειαν ὑπὲρ τὰ δύο μίλια, καὶ μεγάλα ὅλση καὶ κήπους παρακείμενα. Οἱ πληθυσμὸς εἶναι 66,000.

Η Τερζᾶ, τοποθετημένη ἐπὶ χαριεστάτης κοιλάδος, διγι μαχράν τῆς βάσεως τοῦ Ἀτλαντος, ἔχει ἐκτεταμένα ἐργοστάσια μαλλίνων υφασμάτων, ηὗται ἔξαργον· αἱ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ πληθυσμὸς εἶναι περὶ τὰς 10,000.

Τὸ Μαρόκον, η πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἡ καθέδρα τοῦ Σουλτάνου, κείμενη ἐπὶ δμαλῆς χώρας, τέσσαρα μίλια πρὸς νότον τοῦ Τενσίφου ποταμοῦ περικυκλοῦται ὑπὸ τείχους ἵσχυροῦ τριάκοντα ποδῶν τὸ ὑψός, τετραγωνικὸν ἔχοντος πυργίδια κατὰ πεντήκοντα βήματα. Τὰ τείχη εἶναι σχεδὸν ἔξι μίλια τὴν περιφέρειαν, ἀλλὰ τὴν ἐγκεκλεισμένη περιοχὴν καλύπτουσιν ἐν μέρει εὐρύχωροι κῆποι καὶ πλατεῖαι. Αἱ δόδοι εἶναι στεναὶ καὶ ἀνώμαλοι, καὶ πολλαχοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν Φέζ καὶ Μεκινέζ, συνέχονται διὰ καμαρῶν καὶ πυλῶν. Οἱ οἴκοι, οἵτινες εἶναι μονόστεγοι, καὶ ἀνευ παρεκύρων, ἔχουσιν ἐν τῷ κέντρῳ αὐλὴν, ὑπὸ στοῶν ἐνίστε περικυκλωμένην, καὶ βρύσει κεκομημένην. Μεγάλα θυραγωγεῖα, ἀτινα φέρουσιν εἰς τὴν πόλιν τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ Τενσίφου, περικυκλοῦσιν αὐτὴν, ἔξι δῶν τινὰ εἶναι δέκα ἡ δώδεκα πόδας βαθέα. Πρὸς νότον τῆς πόλεως, ἀλλ' ἔξωθεν τῶν τειχῶν, εἶναι τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον—τειχίον τετραγωνοειδὲς, περιφράττον διάστημα 2000 πόλεις τὸ μῆκος, 800 δὲ τὸ πλάτος, ἔχονται κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ ὑψός μὲ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Η ἐγκεκλεισμένη περιοχὴ διαιρεῖται εἰς καταφύτους πλατείας, περὶ δὲ τοῖνται μεμονωμέναι σκιάδες ἡ κιόσκια, διόπου διατρέπει. Τὰ ἑδάφη τῶν θαλαμών καλλωπίζουσι μὲν ποικιλόχροοι κεραμίδες, ἀλλέως δμως εἶναι ἀπλούστατα, ἔχοντα μίαν ψάθαν, μικρὸν τάπητα εἰς τὸ ἐν ἀκρον, καὶ τινὰ προσκεφάλαι. Εν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι δεκανενέα τεμένη, δύο γυμνάσια, καὶ ἐν νοσοκομείον. Τὸ κυριώτερον τέμενος ἔχει περιφανῆ πύργον, 220 πόδας ὁψῆλον, ἀριστούργημα τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχιτεκτονικῆς. Οἱ πληθυσμὸς δὲν ὑπερβαίνει τὰς 100,000.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.—Οἱ Μαυρούσιοι στέλλουσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον ἔχεται. Υπάρχουσι δὲ πολυάριθμα στοιχειώδη συγεία καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰς ἔξοχας, μερικά τε καὶ ὀμόσια. Εἰς τὸ σχολεῖα ταῦτα διδάσκεται εἰς ἀνάγνωσις, ἡ γραφή, καὶ ἡ ὅρθη προφορά· μανθάνουσι δὲ οἱ πικίδες ἐκ στήθους καὶ τινὰ τεμάχια τοῦ Κορανίου. Η μέθοδος τοῦ διδάσκειν διοικεῖται τὴν παρὴν ἀλληλοδιδακτικήν, ηὗται φαίνεται ἐξ ἀρχαιοτάτου χρόνου ὑπάρχουσσι πολλαχοῦ τῆς Ανατολῆς. Εἰς δίλγη σχολεῖα τῶν κορασίων διδάσκουσι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν, καὶ τινὰ πράγματα ἀφρόντων τὴν οἰκουμένην. Οἱ πικίδες μένουσι κάποτε εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, μέχρις οὖς ἐκστήθισσαν δόλακήρων τὸ Κοράνιον, καὶ τότε μεταβαίνουσιν εἰς ἀνώτερα σχολεῖα, διόπου πραπατεύονται διὰ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φέζ, ἡ ἀλλας γυμνάσια. Εἰς ταῦτα διδάσκονται γραμματικήν, θεογοίχαν, λογικήν, δητορικήν, ποιητικήν, ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν, ἀστρολογίαν, καὶ ιατρικήν. Εξηγούνται προσέτι αἱ παραδοσεῖς καὶ τὰ ὑπουργήματα, ταὶ εἰς τὸ Κοράνιον, τοὺς νόμους, καὶ τὴν νομικὴν διδίκαιαν ἀναφέρομενα, ὡς καὶ δλαι σε αἱ εἰς τὰ δικαστήρια φυλαττόμεναι διατυπώσεις. Ήπειρὸν τυπωρυγεῖα δὲν ὑπάρχουσιν, η καλλιγραφία συναριθμεῖται μετὰ τῶν ἐπιστημῶν.

ΕΜΠΙΟΡΙΟΝ.—Οἱ Μαυρούσιοι ἐμπορεύονται δραστηριώτατα πρὸς τὴν Σουδάν ἡ τὸ ἐνδότερον τῆς Ἀφρικῆς, καὶ πρὸς τὴν Αίγυπτον καὶ Ἀραβίαν διὰ κιρβανίων, πρὸς διάφορα δὲ μέρη τῆς Εὐρώπης διὰ θαλάσσης. Τὰ κιρβανία, δταν κινσίσιν ἀπὸ τὰς ἐμπορικὰς πόλεις Τετουάν, Φέζ, Μαρόκον, καὶ Ταφιλέτ, συνίστανται γενικῶς ἐκ περίπου 150 ἀνθρώπων καὶ 1000 ἢ 1500 κινητῶν· ἀλλ' ἀφοῦ ἐνωθῶσιν εἰς τὴν Τάτταν ἡ Ἀκκαν, ἐπὶ τοῦ Δράχα ποταμοῦ, εἰς τὸ μέρος καθ' ἡ εἰσέρχονται εἰς τὴν ζηρμόν, συνίστανται ἐκ πε-

ρίπου 500 ή 600 ἀνθρώπων, καὶ 18,000 ἐνίστε δὲ καὶ 20,000 χαμῆλαν. Πρὸς τὰ μεσημβρινὰ δρια τῆς ἑρήμου φθάνουν εἰς τὰς δάσεις Τουαδεννὶ καὶ Ἐλ Ἀραούν, διό ποιούσι μεγίστην ποσότητα γαιάλατος διὰ τὴν Σουδάν. Ἀπὸ τὴν Τιμβοκτοῦν, ὡς κέντρον, διέρχονται οἱ ἐμποροὶ τὰς γειτονικὰς χώρας, ἀνταλλάσσοντες τὰ ἐμπορεύματα των πρὸς τὰ τῆς Σουδάν. Εἰσάγουσι δὲ εἰς τὰς χώρας ταύτας, ἔκτος τοῦ γαιάλατος, μάλινα ὑφάσματα καὶ ἐνδύματα, ζώνες, καπνόχορτον, Τουρκικὰ ξίφη, καὶ χυνᾶ ὑφάσματα, λαμβάνοντες ἀντ' αὐτῶν ἐλεφαντόδοντα, κέρατα τοῦ ρινοκέρωτος, θυμιάμα, χρυσὸν εἰς ἀλάσματα καὶ εἰς κόνιν, πτερὰ τοῦ στρουθοκαμήλου, κόμμι Ἀραβικὸν, βαμβάκιον, ῥητινόκομμι, ἵνδικον, καὶ δούλους. Ἡ ἄξια τῶν ἐτησίων ἐξαγομένων ἀναβάλνει εἰς ἓν ἑκατομμύριον Διστήλων, ἡ δὲ τῶν εἰσαγομένων εἰς δεκαπλασίαν ταύτην τὴν ποσότητα δύο δὲ τριτημόρια τῶν εἰσαγομένων μετεξάγονται εἰς Ἀλγέριον καὶ Τούνιν.

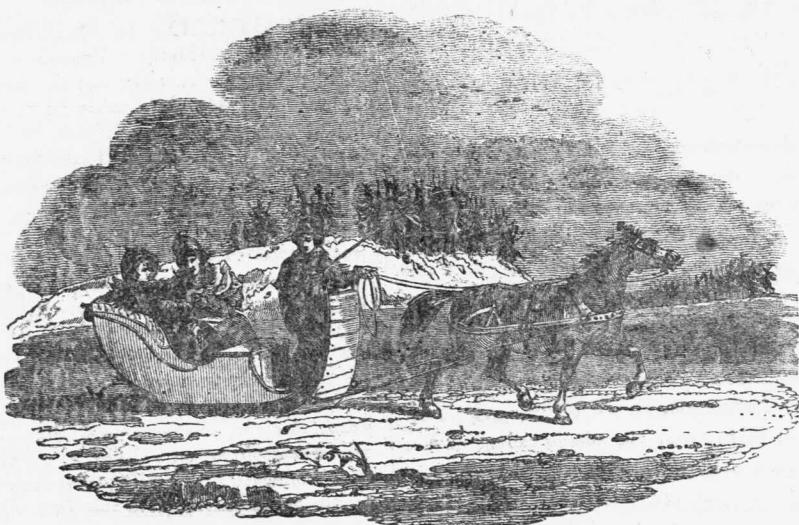
Αἱ συνοδοπορίαι, αἱ εἰς τὴν Μέκκαν πορευόμεναι, συνίστανται ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκ προτκυνητῶν, οἵτινες εἶναι πολυπληθέστατοι, καὶ ἀναχωροῦσιν ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἐξάγουσι δὲ αὗται ὑσγίνον, (κερμέζι), ἴνδικον, πτερὰ τοῦ στρουθοκαμήλου, δέρματα κατεργασμένα καὶ ἀκατέργαστα, καὶ τὰ χειροτεχνούμενα εἰς τὴν Φέζ, Τεφζᾶν, καὶ Ταφιλέτ μάλινα εἰδὸν· εἰσάγουσι δὲ τὸ βαμβάκιον καὶ τὰ μεταξωτὰ τῆς Ἰνδίας, Περσικά τινα μεταξωτὰ, ῥοδέλαιον, ἥλεκτρον, μόσγον, βάλσαμον, καὶ ἀρώματα, ἀλλ᾽ ἔξαιρέτως βαμβάκιον, μαλλίον, καὶ μετάξιον. Τὸ μετάξιον ἀγοράζεται ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀραβίας Καχίρων, διόπου, κατὰ τὸν Γραβέργην, τὰ κιρβάνια ἐνεργοῦσι κατ' ἔτος ἐμπορικὰ συναλλάγματα τῆς ἄξιας δύο περίπου ἑκατομμυρίων Διστήλων.

Εὔρωπακά πλοια ἐπισκέπτονται τοὺς λιμένας τῆς Τετουάν, Ραβέτ, Σαρφῆς, καὶ Μογαδώρου, καὶ ἔξαγουσι τὰ προϊόντα τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Ἰσπανίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Ὀλλανδίαν. Τὰ χυρώτερα τῶν ἐξαγομένων εἰδῶν εἶναι—μαλλίον καλῆς ποιότητος, διόπερ ὑπάρχει ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὴν Γένουαν, Μασσαλίαν, καὶ Ὁλλανδίαν χρόδι, εἰς τὴν Λιθόρον, Μασσαλίαν, Γάδειρα, Λισβῶνα, καὶ Λονδίνον· δέρματα βοῦν καὶ καμήλων, εἰς Λιθόρον, Μασσαλίαν, καὶ Λονδίνον· κόμμι Ἀραβικὸν, κατώτερον τοῦ ἀπὸ Σενεγαλίας φερομένου, χυρίως εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τὴν Ὁλλανδίαν· χαλκὸς εἰς τὴν Ὁλλανδίαν· πικρὰ καὶ τινὰ γλυκέα ἀμύγδαλα, ἀπὸ Μογαδώρου εἰς Ὁλλανδίαν· δέρματα αἴγων, εἰς τὴν Ἀγγλίαν· ἔλαιον, ἐλεφαντόδους, πτερὰ στρουθοκαμήλων, φοίνικες, καὶ σῖτος. Ἐξάγονται δὲ καὶ τινὰ μικρὰ ἐμπορεύματα, χειροτεχνούμενα ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ.

Ἐκ δὲ τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν πρώτην τάξιν κατέχουσι τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀγγλίας. Εἰσάγονται προσέτι διάφορα μάλινα εἰδῶν, μετάξιον καὶ μεταξωτὰ, ἀποικιακὰ προϊόντα, μάλιστα δὲ καὶ σάκχαρις, πιπέρι, καὶ ζιγγί-βερις· καφὲν μεταχειρίζονται ὀλίγον, ἀλλὰ πολὺ τέτ· ὅπιον, ἀρσενικὸν, μαστίχη, ὑσγίνον, στυπτήρια, ἐλάσματα σιδήρου ἐκ τῆς Ἀγγλίας· χαλυψὲν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τεργέστης· κασσίτερος καὶ καρφία, κοράλια, κάτοπτρα, μάγαρισ, βαμβάκιον, θεῖον, κεραμεικὰ σκεύη, καὶ θελος. Τὸ ίσσι εἰσέπλευσαν εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Μαρόκου εἰς πλοια, ἔξέπλευσαν δὲ οι. Τὰ εἰσαχθέντα ἔξετιμήθησαν 172,000 Λίτρας Στερλίνας· τὰ δὲ ἔξαγθέντα ὑπὲρ τὰς 137,000.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ.—“Η κυβέρνησις εἶναι ἀπολύτως δεσποτική. Οἱ κάτοικοι καταδύναστεύονται πολὺ, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐμπορεύονται μεγάλας ζημίας δι’ αὐθαιρέτων διαταγμάτων.

Η ΕΝ ΕΛΚΗΘΡΩ ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ.

Εἰς τὰς ψυχρὰς χώρας τῆς ἀρκτοῦ, διό ποιούσι μάλιστα μεγάλην διασκέδασιν εἰς τοὺς ἐν αὐτοῖς. Ιδέαν δὲ τοῦ τε δύχηματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὁδοιπορίας δύναται νὰ λάβῃ ὄπωσοῦν ὃ ἀναγνώστης ἐκ τῆς προτεταγμένης εἰκόνος.

συρόμενα ὑφ’ ἐνὸς ή δύο ἵππων, καὶ παρέχουσι μάλιστα μεγάλην διασκέδασιν εἰς τοὺς ἐν αὐτοῖς. Ιδέαν δὲ τοῦ τε δύχηματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὁδοιπορίας δύναται νὰ λάβῃ ὄπωσοῦν ὃ ἀναγνώστης ἐκ τῆς προτεταγμένης εἰκόνος.